

Puolustushallinnon vastuullisuusraportti

2023

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Puolustusvoimat
Försvarmakten • The Finnish Defence Forces

Esipuhe

Puolustushallinnon vastuullisuusraportti vuodesta 2023 kertoo puolustushallinnon jatkuvista toimista vastuullisuuden ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Vastuullisuusraportoinnin taustalla on Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) globaalin kestäväen kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet kestäväen kehityksen edistämiseksi kaikkialla maailmassa vuoteen 2030 mennessä. Vastuu Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamisesta on maiden hallituksilla. Osana toimeenpano-ohjelmaa hallitukset ovat sitoutuneet laatimaan kansalliset suunnitelmat siitä, miten Agenda 2030:n tavoitteet saavutetaan sekä raporttoimaan toimeenpanotyön edistymisestä YK:lle. Suomen hallituksen Agenda 2030 -toimeenpanotyötä ohjaa kansallinen toimeenpanosuunnitelma.

Vuonna 2023 puolustushallinnon toimintaa ja vastuullisuustyötä väritti kiristynyt turvallisuusympäristö. Venäjän vuonna 2022 aloittama laajamittainen sota Ukrainassa on hyökkäys sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää ja YK:n peruskirjan arvoja sekä kansainvälistä oikeutta vastaan. Sota on heikentänyt kansainvälistä turvallisuutta ja vaikuttaa Suomen ja Euroopan turvallisuuden perusteellisesti ja pitkäkestoisesti. Lisäksi sota aiheuttaa merkittä-

viä vaikutuksia talous- ja energiasektorilla, sosiaalisia haasteita yksilö- ja väestötasolla sekä suoria vaikutuksia ympäristöön paikallisesti ja välillisiä vaikutuksia globaalisti johtuen ympäristökriisin hillinnän viivästymisestä. Tilanteen kiristymisestä ja turvallisuusympäristön muutoksesta huolimatta puolustushallinnossa työskennellään vastuullisuutta ja kestäväen kehitystä edistäen.

NATON YHTEINEN
HARJOITUSTOIMINTA
MAASSAMME
NOUDATTAA SUOMEN
YMPÄRISTÖLAIN-
SÄÄDÄNTÖÄ SEKÄ
NATON STANDARDEJA.

Huhtikuussa 2023 Suomi liittyi Natoon, jonka jäsenenä Suomi jakaa liittokunnan yhteiseen turvallisuuteen ja puolustukseen liittyvät vastuut ja hyödyt. Naton yhteinen harjoitustoiminta maassamme noudattaa Suomen ympäristölainsäädäntöä sekä Naton standardeja. Lisäksi isäntämaan vastuulla on ohjeistaa ja valvoa harjoitustoimintaa. Naton jäsenmaana Suomen puolustuksen ennaltaehkäisevä vaikutus on nykyistä huomattavasti suurempi. Vah-

va kansallinen puolustuskyky ja Nato-jäsenyys muodostavat Suomelle uskottavan puolustusratkaisun pitkälle tulevaisuuteen. Jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja koko suomalaisen yhteiskunnan kriisinsietokykyä luoden siten edellytyksiä kestäväen kehitykselle ja hyvinvoivalle yhteiskunnalle.

Kansliapäällikkö
Esa Pulkkinen
Puolustusministeriö

Pääesikunnan päällikkö
Kenraaliluutnantti
Vesa Virtanen
Puolustusvoimat

Sisältö

Vastuullisuudesta raportointi	4
Puolustusministeriön hallinnonala lyhyesti.....	4
• Puolustusministeriö.....	4
• Puolustusvoimat.....	5
Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden johtaminen puolustushallinnossa	6
Puolustushallinnossa tunnistetut painopistealueet ja niitä kuvaamaan valitut YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteet	7
Toiminnan vaikutukset painopistealueittain vuonna 2022	8
1. Vakaus ja turvallisuus	9
2. Elinkaariajattelu ja kiertotalous	14
3. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi	16
4. Energia- ja ilmastovastuullisuus	21
5. Ympäristövastuullisuus.....	23
Lähteet ja linkit	25

Julkaisija: Puolustusministeriö
Verkko-ISBN: 978-951-663-217-2
www.defmin.fi
www.puolustusvoimat.fi
Kannen kuva: Joose_Hentilä

Kuva: Puolustusministeriö

Vastuullisuudesta raportointi

Puolustusministeriö on asettanut työryhmän, joka koostuu ministeriön ja Pääesikunnan edustajista ja sen tehtävänä on valmistella puolustusministeriön hallinnonalan vuosittainen vastuullisuusraportti.

Puolustushallinnonalan kolmas vastuullisuusraportti koskee vuotta 2023. Hallinnonalan vastuullisuudesta raportoidaan vuosittain koskien edeltävän vuoden tavoitteita. Raportti julkaistaan puolustusministeriön ja Puolustusvoimien verkkosivuilla.

Puolustusministeriön hallinnonala lyhyesti

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalan ohjaajana kansallisesta puolustuspolitiikasta ja turvallisuudesta sekä kansainvälisestä puolustuspoliittisesta yhteistyöstä.

Puolustusministeriö on myös ikään kuin nivel valtioneuvoston ja Puolustusvoimien välillä. Valtioneuvoston ohjaava ote siirtyy puolustusministeriön kautta Puolustusvoimiin. Ja toisaalta; Puolustusvoimien tarpeet välittyvät puolustusministeriön kautta valtioneuvoston tietoon.

Puolustusvoimien välitön johto ja valvonta kuuluvat Puolustusvoimain komentajalle, jolla on apunaan Pääesikunta. Hallinnollisissa asioissa Puolustusvoimat on puolestaan puolustusministeriön alainen.

Puolustusministeriö vastaa sotilaallisen maanpuolustuksen voimavaroista ja Puolustusvoimien toimintaedellytyksistä.

Puolustusministeriön tehtäviä ovat:

- puolustuspolitiikan valmistelu ja toimeenpano
- sotilaallinen maanpuolustus
- Puolustusvoimien kokoonpano ja johtosuhteet
- kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen
- asevelvollisuusjärjestelmä, sotilaskoulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustustyö
- kansainvälinen puolustusmateriaaliyhteistyö ja puolustustarvikkeiden vientivalvonta
- aluevalvontaviranomaisten toiminnan johtaminen ja yhteensovittaminen
- aseidenriisunta- ja asevalvonta-asiat
- sotilaallinen kriisinhallinta ja rauhanturvaaminen
- hallinnonalan yhdyskunta- ja ympäristöasiat

Puolustusministeriössä työskentelee noin 160 henkilöä, joista sotilaita on noin 20.

Puolustusvoimat

Puolustusvoimat turvaa Suomen aluetta, kansan elinmahdollisuuksia ja valtiojohdon toimintavapautta sekä puolustaa laillista yhteiskuntajärjestystä tarvittaessa sotilaallisin voimakeinoin aseellisen hyökkäyksen tai sitä vastaavan ulkoisen uhan kohdistuessa Suomeen. Puolustusvoimat ylläpitää kaikissa oloissa sotilaallista valmiutta ja kehittää sitä. Normaalioloissa Puolustusvoimien keskeisimpänä tehtävänä on suorituskykyjen kehittäminen ja ylläpito, mikä käsittää asejärjestelmien ja muiden suorituskykyjen suunnittelun, hankinnan, ylläpidon ja poiston sekä näitä käyttävien joukkojen tuottamisen.

Puolustusvoimien rauhan ajan organisaatio koostuu Pääesikunnasta ja sen alaisesta viidestä laitoksesta, sekä Maavoimista, Merivoimista, Ilmavoimista ja Maanpuolustuskorkeakoulusta. Puolustusvoimien välitön johto ja valvonta kuuluvat Puolustusvoimain komentajalle, jolla on apunaan pääesikunta. Rauhan aikana Puolustusvoimilla on palkattua henkilökuntaa kotimaan tehtävissä noin 13 000, joista noin kolmasosa on siviilejä. Varusmiespalveluksen suorittaa vuosittain noin 20 000 henkilöä ja sen lisäksi Puolustusvoimat kouluttaa noin 28 000 reserviläistä vuosittain.

Puolustusvoimien tehtävät ovat:

Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:

- maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen
- kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen
 - sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen.

Muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:

- virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi
- pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja.

Osallistuminen aluevalvontayhteistyöhön tai **muuhun kansainvälisen avun antamiseen** ja kansainväliseen toimintaan, mukaan lukien Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun.

Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

**PUOLUSTUSHALLINTO MYÖS
OSALTAAN TUKEE
VALTIONEUVOSTON
HIILINEUTRAALISUUS-
TAVOITTEEN TOTEUTUMISTA
PUOLUSTUSKYVYSTÄ
TINKIMÄTTÄ**

Kuva: Sari Pöyhönen

Vastuullisuuden johtaminen puolustushallinnossa

Valtioneuvoston puolustusselonteko eduskunnalle antaa puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Puolustushallinto toimeenpanee YK:n Agenda 2030-toimintaohjelmaa puolustusselonteossa linjatun mukaisesti. Puolustushallinto myös osaltaan tukee valtioneuvoston hiilineutraalisuustavoitteen toteutumista puolustuskyvystä tinkimättä. Ympäristövastuullisuuden sekä energia- ja ilmastovastuullisuuden kehittämistä jatketaan laadittujen strategioiden mukaisesti.

Vastuullisuuden johtamismalli

Puolustushallinnon vastuullisuustyön viitekehystenä toimii taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu, YK:n kestävän kehityksen periaatteet ja hyvä hallintotapa. Kestävän kehityksen ohjaus puolustusministeriön hallinnonalalla perustuu kansalliseen viitekehukseen. Erityisen painokkaasti suuntaa osoittavina voidaan pitää hallitusohjelmia, hallituksen kestävyys-tiekarttaa ja Agenda 2030 tiekarttaa. Kestävän kehityksen periaatteita on sisällytetty hallinnonalan strategioihin, tulosohjausasiakirjoihin, ohjelmiin ja toimintaan, joiden seurauksena hallinnon eri tasoille on syntynyt kestävä kehitystä edistäviä käytäntöjä, kehityshankkeita ja toimintatapoja. Kestävä kehityksen ohjaus on integroitunut osaksi normaalia toiminnanohjausta.

Puolustusministeriön resurssipoliittisen osaston kiinteistö- ja ympäristöyksikkö seuraa muutoksia kansallisesti ja arvioi mahdollisia muutostarpeita hallinnonalan ohjaukseen yhdessä eri vastuualueiden omistajien kanssa. Myös Puolustusvoimat seuraa kansallisen vastuullisuuden viitekehysten muutoksia osana toimintansa suunnittelua.

Kestävän kehityksen toimeenpanoon liittyvien tehtävien vastuut on määritelty puolustusministeriön työjärjestyksessä ja taloussäännössä sekä tarkemmissa prosessikuvauksissa. Puolustusministeriön resurssipoliittisen osaston kiinteistö- ja ympäristöyksikkö koordinoi kestäväan kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyvää hallinnonalan ohjausta. Puolustusministeriön toiminnassa sovelletaan Kestävä kehitys ja vastuullisuus puolustushallinnossa –suunnitteluasiakirjaa. Puolustusvoimissa suunnitteluasiakirjan periaatteita ja toimintamalleja sovelletaan soveltuvin osin.

Puolustushallinnon kestävän kehityksen ja vastuullisuuden suunnitteluasiakirja on suunnitelma kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta hallinnonalalla. Asiakirja kuvaa puolustushallinnon kestävän kehityksen ja vastuullisuuden viitekehystä, ohjausta, nykytilaa ja tavoitteita. Se on tarkoitettu puolustushallinnon hallinnonalan sisäiseen käyttöön ja se tarkistetaan vuosittain ja päivitetään vähintään tulos- ja toimintasuunnitelmakausittain neljän vuoden välein tai tarvittaessa, esimerkiksi hallitusohjelman ja kansallisten sitoumusten tuottamien syötteiden perusteella. Osana suunnitteluasiakirjaa määriteltiin hallinnonalan vastuullisuuden painopistealueet ja niiden liittymäpinnat YK:n Agenda 2030 -tavoitteisiin.

Puolustushallinnossa tunnistetut painopistealueet ja niitä kuvaamaan valitut YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteet

Vakaus ja turvallisuus

Turvallisuus on vakaan, hyvinvoivan ja kestävän yhteiskunnan edellytys. Puolustuspolitiikalla, sotilaallisella maanpuolustuksella, kokonaismaanpuolustuksella, viranomaisyhteistyöllä ja sotilaallisella kriisinhallinnalla ehkäistään ja hillitään konflikteja sekä edistetään yhteiskunnallista vakautta ja turvallisuutta.

Elinkaariajattelu ja kiertotalous

Puolustushallinto on merkittävä julkinen hankkija. Hallinnonalan budjetista käytetään noin kolmasosa erilaisiin materiaali- ja palveluhankintoihin. Puolustushallinnon materiaalipolitiikassa arvioidaan olennaisesti materiaalin elinkaarta ja sen hallintaa. Vastuullisuus huomioidaan hankkeissa ja hankinnoissa koko elinkaaren ajalta.

Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Rauhan aikana puolustushallinnolla on palkattua henkilöstöä noin 13 000. Henkilöstön hyvinvoinnista, toimintakyvystä ja osaamisesta huolehditaan. Avoimella vuorovaikutuksella taataan motivoiva ja mielekäs työympäristö ja asepalvelus. Asepalvelukseen hakeutuvien naisten määrää pyritään lisäämään ja puututaan syrjintään ja epäasialliseen käytökseen.

Energia- ja ilmastovastuullisuus

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutumisen vaikuttava puolustushallinnon toimintaympäristöön sekä infrastruktuuriin ja materiaaliin. Puolustushallinnon toimintaa ohjataan resurssiinsaasti ilmastovastuuseen ja energiatehokkuuteen.

Ympäristövastuullisuus

Puolustushallinto on valtakunnallinen ja myös paikallisesti merkittävä yhteiskunnallinen toimija. Sotilasalueilla on paljon arvokkaita luonto- ja ympäristöarvoja. Ympäristönsuojelun toimenpitein tuetaan puolustushallinnon lakisääteisiä tehtäviä sekä pyritään ennaltaehkäisemään ja minimoimaan toiminnan haitallisia vaikutuksia. Toimitaan ympäristönsuojelussa aktiivisena osana muuta yhteiskuntaa.

Toiminnan vaikutukset painopistealueittain vuonna 2023

1. Vakaus ja turvallisuus

YK:n Agenda 2030 tavoite 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

- Tavoitteena edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin, rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Hallitusohjelma ohjaa valtion talouspolitiikan toteutusta. Suomen talouspolitiikkaa määrittää myös EU-lainsäädäntö. Valtion viraston tilinpäätöksen ja tulosvastuun toteuttamista varten laadittavan toimintakertomuksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta sekä viraston ja laitoksen tuotoista ja kuluista, taloudellisesta asemasta ja toiminnallisesta tuloksellisuudesta. Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) tarkastaa vuosittain ministeriöiden ja muiden tilinpäätösvelvollisten virastojen tilinpäätökset. Tarkastuksellaan VTV varmistaa, että valtion varoja käytetään eduskunnan tahdon mukaisesti, lakeja noudattaen ja järkevästi.

Turvallinen yhteiskunta ja vakaa kansainvälinen järjestelmä mahdollistavat kestää kehitystä ja toisaalta kestävä kehitys lisää turvallisuutta ja vakautta. Vahva kansallinen puolustuskyky luo perustaa Suomen turvallisuudelle ja yhteiskunnalliselle vakaudelle. YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteiden mukainen toiminta myös lisää vakautta ja turvallisuutta yhteiskunnassa ja puolustushallinnon tehtävät tukevat kestävä kehitystä. Puolustuspolitiikalla, sotilaallisella maanpuolustuksella, puolustusyhteistyöllä, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisella, muiden viranomaisten tukemisella sekä sotilaallisella kriisinhallinnalla vahvistetaan kansallista ja kansainvälistä turvallisuutta.

Kansainvälinen turvallisuusympäristö on ollut jo pitkään jännitteinen, mutta perustavanlaatuinen muutos Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristössä tapahtui Venäjän hyökättyä laajamittaisesti Ukrainaan helmikuussa 2022.

Vahva puolustuskyky ja Nato-jäsenyys muodostavat Suomelle uskottavan puolustusratkaisun pitkälle tulevaisuuteen. Asevelvollisuus, koulutettu reservi, koko maan puolustaminen, korkea maanpuolustustahto ja materiaallinen valmius ovat Suomen puolustuksen perustana jatkossakin. Muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön seurauksena puolustuskykyä kehitetään nopeutetulla aikataululla puolustukseen osoitetuilla lisäresursseilla.

Suomi puolustaa aluettaan, kansalaisiaan ja yhteiskuntaansa kaikkia voimavaroja käyttäen, mikä edellyttää tiivistä yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Voimavarojen käytettävyyttä Suomen sotilaalliseksi puolustamiseksi varmistetaan kokonaismaanpuolustuksen periaatteen mukaisesti.

Kehittyvä kokonaisturvallisuuden malli on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli ja keskeinen osa yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Se nostaa kynnystä vaikuttaa Suomeen ja on myös osa puolustuksen pidäkkettä. Heikentyneessä turvallisuustilanteessa viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnan tarve on korostunut.

1. Vakaus ja turvallisuus

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Vastuullinen julkinen talous	Puolustushallinnon taloudenhoidon laillisuus ja toiminnan tuloksellisuus sekä valtion talousarvion noudattaminen	Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tarkastusraportti.	Vuoden 2022 puolustusministeriön tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Vuoden 2022 Puolustusvoimien tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Lähde: VTV:n tilintarkastuskertomus 2022	Vuoden 2023 puolustusministeriön tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Vuoden 2023 Puolustusvoimien tilintarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu. Lähde: VTV:n tilintarkastuskertomus 2023
Puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta	Hallinnonalan vaikuttavuuden ja Puolustusvoimien toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä.	Julkisen talouden suunnitelmassa 2021–2024 puolustusministeriön hallinnonalan määrärahataso on kehyskaudella noin 4,4–5,0 mrd.	Puolustusministeriön hallinnonalan menot olivat vuoden 2022 talousarviossa 4 490,3 milj. euroa. Niiden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) oli 1,68 % ja valtion budjettitalouden menoista 5,8, %.	Puolustusministeriön hallinnonalan menot olivat vuoden 2023 talousarviossa 6 401,3 milj. euroa. Niiden osuus bruttokansantuotteesta (BKT) oli 2,31 % ja valtion budjettitalouden menoista 7,7 %.
Asevelvollisten kouluttaminen ja maanpuolustus-tahto	Varusmiesten ja reserviläisten maanpuolustustahdon tukeminen.	Varusmiesten ja reserviläisten maanpuolustus-tahtoa kuvaavat kyselyt	Vuoden 2022 ensimmäisellä puolikkaalla varusmieskoulutusta jouduttiin toteuttamaan poikkeuksellisissa olosuhteissa COVID19-pandemian ja siitä johtuneiden rajoitustoimien takia. Varusmiesten loppukyselyssä 2/22 maanpuolustustahto oli mittaushistorian korkein 4,53 (asteikko 1–5). Reservin koulutustapahtumissa kerättyjen tulosten perusteella yleinen maanpuolustustahto oli 4,69 (asteikko 1–5). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2022	Varusmieskoulutus pystyttiin toteuttamaan käytännössä ensimmäistä kertaa koulutusuudistuksen jälkeen suunnitelman mukaisesti. Aikaisempien vuosien varusmieskoulutuksen toteutus poikkeusjärjestelyin on kuormittanut henkilöstöä ja koulutusuudistuksen kaikkia toimintoja ei vielä ole täysimääräisesti saatu käyttöönotettua. Varusmiesten loppukyselyn tulokset paranivat ollen nykymuotoisen kyselysarjan (2014 alkaen) keskiarvoltaan korkeimmat tulokset. Varusmiesten loppukyselyssä maanpuolustustahto 4,6 oli mittausajan korkein. Ukrainan sota on selkeyttänyt varusmiehille asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen merkitystä ja tärkeyttä. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023
		Varusmieskoulutettavien määrä ja sukupuoli-jakauma.	Varusmiespalveluksen aloitti Puolustusvoimissa vuonna 2022 yhteensä 23 162 henkilöä (23 755 ml. RVL), joista naisia oli 1 197 (1 211 ml. RVL). Varusmiespalveluksesta kotiutui koulutettuna reserviin 19 062 varusmiestä (19 558 ml RVL), joista naisia oli 1 028 (1 040 ml. RVL). Vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten määrä oli 1 034 ylitäten ensimmäistä kertaa 1 000 rajan. Vuonna 2022 varusmiespalveluksen suoritti noin 82,3 % palveluksen aloittaneista.	Varusmiespalveluksen aloitti toimintavuonna 23 139 henkilöä (23 755 ml. RVL), joista naisia oli 1 121 (1 136 ml. RVL). Varusmiespalveluksesta kotiutui reserviin koulutettuna 19 009 varusmiestä (19 529 ml. RVL), joista naisia oli 907 (917 ml. RVL). Vuonna 2023 varusmiespalveluksen suoritti noin 82,3 % palveluksen aloittaneista. Vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneiden naisten määrä laski hieman edellisvuodesta.

1. Vakaushen ja turvallisuus

Vaikutavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
		Reserviin koulutettavien määrä. Reservin kertausharjoituksissa koulutettavien määrällinen tavoite vuodelle 2021 oli 19 300 reserviläistä.	Reservin kertausharjoituksissa koulutettiin yhteensä 29 623 reserviläistä. Osa reserviläisistä osallistui useampaan kuin yhteen kertausharjoitukseen.	Reservin kertausharjoituksissa koulutettiin yhteensä 28 229 reserviläistä (tavoite oli 29 500). Osa reserviläisistä osallistui useampaan kuin yhteen kertausharjoitukseen.
	Kansalaisten maanpuolustustahdon tukeminen.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) haastattelututkimus.	MTS:n haastattelututkimuksen mukaan suomalaisten maanpuolustustahto on ennätyskorkealla (83 %; vuonna 2021: 68 %), samoin henkilökohtainen maanpuolustustahto (82 %, vuonna 2021: 84 %). Erittäin tai melko paljon, Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia luottaa 89 %. Nykyisen asevelvollisuusjärjestelmän tuki on pysynyt vakaana, sitä tukee 82 %. Lähde: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2022:4 : Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta	MTS:n haastattelututkimuksen mukaan suomalaisten maanpuolustustahto on pysynyt korkealla (79 %; vuonna 2022: 83 %), samoin henkilökohtainen maanpuolustustahto (83 %; vuonna 2022: 82 %). Erittäin tai melko paljon Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia, luottaa 89 %. Nykyisen asevelvollisuusjärjestelmän tuki on pysynyt vakaana, sitä tukee 81 %. Lähde: Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS 2024:1 : Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta
	Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) kurssit.	Koulutuspäivät ja osallistujamäärät.	Yhteistoiminta Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) sekä reserviläisjärjestöjen välillä syveni vuoden 2022 aikana. Puolustusvoimille kohdennetussa SOTVA-koulutuksessa järjestettiin 76 128 koulutuspäivää yhteensä 16 576 osallistujalle	Vuonna 2023 MPK:n koulutustoiminta jatkoi kasvuaan ja koulutuskysyntä kasvoi edellisvuodesta. Vuoden 2023 koulutustulos oli yhdistyksen historian kaikkien aikojen suurin. MPK:n ja Puolustusvoimien operatiivinen kumppanuus syventyi kouluttajayhteistyön käytännön toteuttamisessa. Yli 1 200 MPK:n sitoutunutta kouluttajaa toimi eri tehtävissä Puolustusvoimien harjoituksissa. Reservin koulutuksen ja vapaaehtoisien maanpuolustuskoulutuksen laatua kehitettiin määrätietoisesti vuoden 2023 aikana. Suomen Nato-jäsenyys on lisännyt halua osallistua MPK:n kursseille ja toimintaan. Puolustusvoimille kohdennetussa SOTVA-koulutuksessa koulutettiin 84 106 koulutuspäivää yhteensä 16 280 henkilölle. Osallistumiskertoja oli yhteensä 46 963 ja kursseja oli yhteensä 2 143. SOTVA-koulutukseen osallistuneiden henkilöiden antamien palautteiden keskiarvo oli 4,60.
Kokonaisturvallisuuden kehittäminen	Valtakunnalliset maanpuolustuskurssit	Kurssien ja osallistujien määrät.	Valtakunnallisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 11 kappaletta. Kolme vuonna 2021 keskeytynyttä peruskurssia saatettiin loppuun kevään 2022 aikana. Tämän lisäksi neljä perus-, kaksi jatko-, yksi täydennys- ja yksi erikoiskurssi toimeenpantiin täytenä kokonaisuutena vuonna 2022. Valtakunnallisen maanpuolustuskurssin suoritti loppuun yhteensä 332 henkilöä, joista 305 oli siviilihenkilöitä ja naisia 118 henkilöä. Osallistujia kaikille toimeenpannuille kursseille vuonna 2022 oli yhteensä 695 henkilöä.	Valtakunnallisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 10 kappaletta, joista neljä oli pääkursseja, kolme jatkokursseja, yksi täydennyskurssi ja kaksi erikoiskurssia. Valtakunnallisen maanpuolustuskurssin suoritti vuonna 2023 yhteensä 192 henkilöä, joista 177 oli siviilihenkilöitä. Kokonaismäärästä 78 henkilöä oli naisia. Osallistujia kaikille vuonna 2023 toimeenpannuille kursseille oli yhteensä 847 henkilöä.

1. Vakaus ja turvallisuus

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
	Alueelliset maanpuolustuskurssit.	Kurssien ja osallistujien määrät.	Alueellisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 25, joista 13 yleiskurssia, 9 jatkokursseja ja 1 erikoiskurssia. Osallistujia kursseilla oli yhteensä 1 639, joista naisten osuus oli 584 henkilöä.	Alueellisia maanpuolustuskursseja järjestettiin yhteensä 27, joista 13 yleiskursseja, 8 jatkokursseja ja 6 erikoiskurssia. Osallistujia kursseilla oli yhteensä 1 961, joista naisten osuus oli 703 henkilöä.
Kansainvälinen harjoitus-toiminta	Kansainvälisten harjoitukset.	Harjoitusten määrä ja laatu.	Kansainvälistä harjoitustoimintaa tehostettiin 8 uudella ja 12 muuttuneella harjoitteella.	Puolustusvoimalliset harjoitukset toteutettiin pääosin suunnitellulla tavalla. Kansainvälistä harjoitustoimintaa lisättiin Nato-yhteensopivuuden edistämiseksi. Puolustusvoimien vuoden 2023 hyväksytty kansainvälinen harjoitussuunnitelma sisälsi yhteensä 89 harjoitusta- ja harjoituskehystä Suomessa ja ulkomailla. Puolustusvoimat täydensi kansainvälistä harjoitussuunnitelmaa viidellä uudella kansainvälisellä harjoituksella. Puolustusvoimat toteutti kansainvälisiä harjoituksia hyväksytyissä harjoituskehyksissä.
Kansalaisten luottamus	Luottamus instituutioon (ml. puolustus-hallinto).	Pyritään edistämään säännöllisesti toistettavaa kansallista mittausta.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2022 tutkimuksen mukaan 89 % vastanneista luotti erittäin tai melko paljon Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia (73 % /2021). Lähde: MTS 2022:4: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Myös vuoden 2022 Tiedebarometrissä kansalaisten luottamuksessa yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan Puolustusvoimat otti luotetuimman instituution sijan. Lähde: Tieteen tiedotus ry, Tiedebarometri 2022. Vuonna 2022 tehdyn julkishallinnon Luottamus & Maine -tutkimuksen perusteella puolustusministeriö sai tulokseksi 3.72 (3.40/2020) ja Puolustusvoimat 3.77 (3.43/2020) asteikolla 1–5. Tulos on saatu 8 eri osa-alueen keskiarvona. Tutkimukseen osallistui 9 583 kansalaista. Sidosryhmätuen vertailussa puolustusministeriö sai arvoksi 3.90 ja Puolustusvoimat 3.97. Nousu vuoden 2020 tuloksista on ollut merkittävää ja osoittaa kansalaisten tuntevan ja luottavan puolustusministeriön ja erityisesti Puolustusvoimien toimintaan. Lähde: T-Media, Julkishallinnon Luottamus & Maine -tutkimus 2022. Kansalaispulssi-kyselyssä vuodesta 2022 Puolustusvoimat oli Suomen luotetuin instituutio (93/100). Puolustusministeriötä ei kyselyssä erikseen arvioitu, vaan se oli osana Valtionhallintoa (82/100). Lähde: Kansalaispulssi 2022.	Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2023 tutkimuksen mukaan 89 % luottaa erittäin tai melko paljon Puolustusvoimien kykyyn torjua Suomeen kohdistuvia sotilaallisia uhkia (89%/2022). Lähde:MTS 2024:1 Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja turvallisuudesta. Kansalaispulssi -kyselyssä vuodesta 2023 Puolustusvoimat oli luotetuin instituutio (92/100). Puolustusministeriötä ei kyselyssä erikseen arvioitu, vaan se oli osana Valtionhallintoa (65/100). Lähde: Kansalaispulssi 2023. Vuoden 2023 tietoja Tiedebarometrasta ei ollut käytettävissä. Seuraava Julkishallinnon Luottamus & Maine -tutkimus puolustushallinnon osalta julkaistaan vuonna 2024.

1. Vakaus ja turvallisuus

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Sotilaallinen kriisinhallinta ja kokonaisvaltainen kriisinhallinta	Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jolla luodaan edellytykset kohdemaiden vakaalle ja turvalliselle kehitykselle. Osallistuminen kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kehittämiseen, ml. vaikuttavuuden kehittäminen ja kolmoisneksus-yhteyden* kehittäminen. *Kolmoisneksus=kehitysyhteistyö, humanitaarinen työ ja rauhantyö.	Kriisinhallintaoperaatioihin koulutettujen ja osallistuneiden määrä. Toimet ja hankkeet, joilla edistetään kokonaisvaltaista kriisinhallintaa ja kolmoisneksus-yhteyttä.	Vuonna 2022 rotaatiokoulutukseen osallistui noin 650 henkilöä. Puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä 114 palveli kriisinhallintatehtävissä. Suomi osallistui kymmeneen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallintaoperaatioiden kokonaisvahvuus keskimäärin noin 354 sotilasta. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2022 VN TEAS hanke Suomen Afganistan-operaatioiden vaikuttavuus ja systeemisen arviointimallin kehittäminen oli toteutuksessa 2022. Hankkeen (5/2022-6/2023) tavoitteena on: 1) tuottaa kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuden ja kolmoisneksuksen näkökulmasta kokonaiskuva Suomen Afganistaniin kohdistamien toimien tuloksista, vaikutuksista, sekä vaikuttavuudesta ja sen arvioinnista aikavälillä 2002–2021 ja 2) jatkokehitetään vaikuttavuuden arvioinnin prosesseja, menetelmiä ja toimintatapoja.	Vuonna 2023 rotaatiokoulutukseen osallistui noin 628 henkilöä. Puolustusvoimien palkatusta henkilöstöstä 153 palveli kriisinhallintatehtävissä. Suomi osallistui 11 sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallintaoperaatioiden kokonaisvahvuus oli keskimäärin noin 424 sotilasta. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.
Asevalvonta	Sotilaallista luottamusta ja turvallisuutta lisääviin (LTL) toimiin osallistuminen asevalvontasopimusten mukaisesti.	Osallistuminen asevalvontaan.	Puolustusvoimat on jatkanut luottamusta ja turvallisuutta lisäävien (LTL) asevalvontatoimien toteuttamista. Puolustushallinto on osallistunut aktiivisesti kansainvälisiin asevalvonta-alan kokouksiin (ml. Etyj, YK, Nato), vaikka Venäjän hyökkäyssodan vuoksi edellytykset asevalvonnan kehittämiseksi ovat olleet heikot. Asevalvontasopimuksista aiheutuvat velvoitteet on huomioitu Puolustusvoimien toiminnassa. Suomi on vuonna 2022 toiminut Etyjin jäsennellyn vuoropuhelun puheenjohtajana. Lisäksi puolustushallinto on valmistautunut tukemaan ulkoministeriötä Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuden valmisteluissa.	Puolustusvoimat toimii kansainvälisen asevalvontajärjestelmän vahvistamiseksi, sopimusjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi ulko- ja puolustusministeriön ohjauksen mukaisesti. Puolustusvoimat painottaa asevalvontasopimusten noudattamista ja luottamusta lisääviä toimia myös Euroopan turvallisuustilanteen heikentyessä. Euroopan konventionaaliselle asevalvonnalle sekä luottamusta ja turvallisuutta lisääville toimille on entistään enemmän tarvetta Venäjän hyökkäyssodan jälkeisessä ajassa. Konventionaaliseseen asevalvontaan liittyvää osaamista on ylläpidetty haasteista huolimatta. Puolustushallinto on osallistunut Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajuuskauden suunnitteluun. Puolustusvoimat on ollut aktiivinen toimija NATO:n tarkkailija- ja täysjäsenen asemassa. Vuonna 2023 käytännön asevalvontatoimien painopisteenä on ollut toimintojen yhtenäistäminen sotilasliiton kanssa.
Virka-aputehtävät	Muiden viranomaisten tukeminen.	Pyydettyjen virka-aputehtävien toteutus.	Annetun virka-avun kokonaismäärä oli 457 tehtävää. Annetun virka-avun kokonaismäärä on pysynyt viime vuosien tasolla.	Vuonna 2023 oli 485 virka-aputehtävää. Annetun virka-avun kokonaismäärä on pysynyt viime vuosien tasolla.

2. Elinkaariajattelu ja kiertotalous

YK:n Agenda 2030 tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

- Tavoitteena varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

Puolustushallinto on merkittävä julkinen hankkija. Hallinnonalan budjetista käytetään noin kolmasosa erilaisiin materiaali- ja palveluhankintoihin. Materiaalin elinkaaren arviointi ja hallinta kuuluvat olennaisena osana puolustushallinnon materiaalipolitiikkaan. Kestävä kehitys on otettu huomioon Puolustusvoimien materiaalisessa kehittämisessä. Materiaalitehokkuutta edistetään kestävien ja pitkäikäisten tuotteiden hankinnalla sekä tehostamalla elinkaariajattelua. Puolustusministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan kansallisella tasolla vaikuttaa myös hankintojen ja koulutuksen kautta luonnonvarojen kestäväan ja tehokkaaseen käyttöön sekä kuluttajatottumusten muovautumiseen.

Puolustushallinnon materiaalipolitiikan tavoitteena on luoda edellytykset joukkojen varustuksen kustannustehokkaille hankinnoille, ajanmukaistamiselle ja ylläpidolle sekä varmistaa varustuksen käyttöedellytykset ja täydennysmahdollisuudet myös poikkeusoloissa.

Kertakäyttökulutuksen tilalle on juurtumassa kestäväan kehityksen ja kiertotalouden käsitteet. Puolustushallinto edistää materiaalista huoltovarmuutta muun muassa kotimaisen teollisuuden tuotannon ylläpitoa ja kehittämistä Suomen puolustuksen kannalta strategisilla ja kriittisillä kompetenssialueilla ja luo omalta osaltaan edellytyksiä alan tulevaisuudelle. Puolustusvoimissa pyritään vähentämään jätteen syntymistä, parantamaan lajittelua sekä kehitetään entisestään materiaalin hallintaa elinkaaren pidentämiseksi ja etsitään uusia vaihtoehtoja käytöstä poistet-tavan materiaalin hävittämiselle.

Vuonna 2023 julkaistiin Puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia. Lisäksi puolustushallinnossa aloitettiin selvitystyö ympäristö-, elinkaari- ja kiertotalousnäkökulmien huomioinnista hankkeissa ja hankinnoissa.

Kuva: Puolustusvoimat

2. Elinkaariajattelu ja kiertotalous

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Jätteet	Jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätysasteen lisääminen	Seuranta.	Vuonna 2022 Puolustusvoimien jätteiden kokonaismäärä oli 9 600 tonnia, josta 43 % kierrätettiin materiaalina ja 4,6 % hyödynnettiin energiana. Lähde: Puolustusvoimien ympäristöraportti 2022	Vuonna 2023 Puolustusvoimien jätteiden kokonaismäärä oli 8 600 tonnia, josta 41 % kierrätettiin materiaalina ja 46,8 % hyödynnettiin energiana. Lähde: Puolustusvoimien ympäristöraportti 2023.
Puolustushallinnon materiaalipoliittinen strategia	Materiaalistrategiassa huomioidaan kestävä kehitys ja vastuullisuuden näkökulmat hankinnoissa ja materiaalin elinkaaren ajalla.	Materiaalistrategian päivitys vuonna 2022 (toimenpide).	Puolustushallinnon materiaalistrategian päivitys valmistui 12/2022 ja julkaistaan keväällä 2023.	Materiaalipoliittinen strategia on julkaistu toukokuussa 2023. Materiaalipoliittisen strategian toimeenpanotyö on aloitettu vuonna 2023.
Ympäristönäkökohtien huomioiminen hankkeissa ja hankinnoissa.	Ympäristönäkökohdat huomioidaan mahdollisimman hyvin. Hankittavalle tuotteelle asetetaan mahdollisuuksien mukaan ympäristökriteeri.	Tärkeimmiltä puolustusmateriaalia tuottavilta toimittajilta edellytetään ympäristöjärjestelmän mukaista toimintaa. Pyydetään soveltuvilta osin hankkeiden ja hankintojen hiilijalanjälki ja ympäristönäkökohtatiedot toimittajilta (toimenpide).	Puolustusvoimien tavoitteena on enenevässä määrin ottaa myös hankinnoissa huomioon ympäristöasiat ja tehdä jatkossa enemmän ekologisesti kestäviä hankintoja. Esimerkkinä vuonna 2022 asetettiin hankinnan kilpailutuksessa tarjoajille ympäristövaatimuksia (tarjoajien tuli täyttää ISO 14001 standardin mukaiset vaatimukset ja toimittaa kestävä tuotannon suunnitelma tarjouksen yhteydessä).	Vuonna 2023 on aloitettu hankintojen ympäristövaatimusten kehittäminen. Siviilihankintojen osalta työtä tehdään omana työnä noin viiden vuoden aikana ja puolustusmateriaalihankintojen osalta EU:n IF CEED -yhteistyönä.
Kiertotalous ja kansallinen varautuminen/huoltovarmuus	Edistetään osaltaan ja soveltuvin toimenpitein, esim. selvitys- ja tutkimushankkeilla.		Vuonna 2022 valmisteltiin (PLM, TEM, YM) VN TEAS-hanke Teknologioiden kiertotalous osana Suomen kokonaisturvallisuuden kehittämistä ja hallintaa. Hankkeessa (3/2023-5/2024) konseptualisoidaan kiertotalousajattelua tiiviimmin osaksi kansallista varautumisajattelua ja -toimintaa, koskien erityisesti teknologioiden uudelleen käyttöä.	Vuonna 2023 aloitettiin puolustushallinnon hankkeiden ja hankintojen ympäristö-, ilmasto- ja kiertotalousnäkökulmien nykytilan selvittäminen.

Kuva: Erasmus Envall

3. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

YK:n Agenda 2030 tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

- Tavoitteena taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille.

YK:n Agenda 2030 tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

- Tavoitteena saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Puolustushallinnon henkilöstövoimavarojen johtamisen päämääränä on turvata ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö. Osaava ja toimintakykyinen henkilöstö on keskeinen osa puolustushallinnon suorituskykyä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yhteiskunnan monimuotoisuuden kasvu on mahdollisuus. Mahdollisuuden hyödyntäminen edellyttää kykyä saada töihin ja palvelukseen monenlaisia ihmisiä eri puolilta Suomea. Naisten vapaaehtoisen asepalveluksen kehittäminen ja naisten määrän lisääminen tukevat tätä tavoitetta.

Muuttuva toimintaympäristö ja monipuolistuvat tehtävät edellyttävät henkilöstöltä kokonaisvaltaista toimintakykyä normaali- ja poikkeusoloissa. Toimintakykyä on kyettävä suunnitelmallisesti ylläpitämään, kehittämään ja tarvittaessa palauttamaan. Henkilöstön hyvinvointiin ja kuormittumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Puolustusvoimien varusmieskoulutuksen palvelusolosuhteet järjestetään periaattein, joissa noudatetaan ehdotonta oikeudenmukaisuutta ja

tasapuolisuutta, suhtaudutaan henkilökohtaisiin ongelmiin asiallisesti ja otetaan ne vakavasti, kunnioitetaan henkilökohtaisten asioiden luottamuksellisuutta ja kerätään palautetta ja suhtaudutaan siihen rakentavasti. Varusmieskoulutuksen eettisessä kasvatuksessa korostuu ihmisarvo, erilaisuuden ymmärtäminen, yksilön kunnioitus ja vastuuntunto. Puolustusvoimissa ei hyväksytä kiusaamista, häirintää eikä simputusta. Toiminnan lähtökohtana on tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu.

Puolustusministeriössä työtyytyväisyyskyselyt toteutetaan jatkossa joka toinen vuosi, joten uusin kysely on tehty vuonna 2022 ja seuraava kysely toteutetaan vuonna 2024.

Puolustusvoimissa työtyytyväisyyskyselyt uudistetaan vuonna 2024. Kyselyt toteutetaan vuosittain.

2. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Tasa-arvoasiat on integroitu osaksi tulosjohtamista ja hankkeita.	Tasa-arvoasiat on huomioitu hallinnonalan talousarviovalmistelussa, säädösvalmistelussa ja tulohajauksessa, muun muassa tulossopimuksissa.	Tasa-arvotarkastelu kuului vuoden 2022 talousarvioesitykseen, hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelman valmistelussa on huomioitu tasa-arvoasiat. Puolustusministeriön ja Puolustusvoimien tulossopimuksessa on tasa-arvokirjaus. Puolustusvoimissa on asetettu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi hallintoyksikkökohtaisia tavoitteita. Palkatun henkilöstön ja asevelvollisten tasa-arvon toteutumista ja kohtelua seurataan säännöllisesti.	Puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioehdotus sisältää vuosittain yhteenvetotarkastelun hallinnon tasa-arvoa tukevista tavoitteista ja toimintaperiaatteista. Puolustusvoimien uusi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskeva normi otettiin käyttöön puolustusvoimissa 1.8.2023 alkaen. Puolustusvoimien hallintoyksiköt asettavat omissa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa tavoitteita syrjinnän ehkäisemiseksi sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Pääesikunta seuraa palkatun henkilöstön ja asevelvollisten tasa-arvon toteutumista ja syrjinnän kokemuksia säännöllisesti.
		Henkilöstötyövuosien määrä, sukupuolijakauma ja koulutusjakauma.	Puolustusministeriö on asiantuntijaorganisaatio. Puolustusministeriön virkamiehillä on yleensä korkeakoulu- tai yliopistotutkinto, alemman korkeasteen koulutus tai keskiasteen koulutus. Ministeriön henkilöstömäärä oli vuoden 2022 lopussa 150. Heistä sotilasvirassa oli 15 henkilöä. Naisia oli henkilöstöstä 79 (53 %) ja miehiä 71 (47 %) Lähde: Puolustusministeriön tilinpäätös 2022. Puolustusvoimissa henkilöstötyövuosia kertyi 12447. Sotilashenkilöstöä noin 65 % ja siviilihenkilöstöä noin 35 %. Henkilöstöstä oli miehiä 81 % ja naisia 19 %. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2022.	Puolustusministeriö on asiantuntijaorganisaatio. Puolustuministeriön virkamiehillä on yleensä korkeakoulu- tai yliopistotutkinto, alemman korkeasteen koulutus tai keskiasteen koulutus. Ministeriön henkilöstömäärä oli vuoden 2023 lopussa 157. Heistä sotilaita oli 17 henkilöä. Naisia oli henkilöstöstä 81 (51,6 %) ja miehiä 76 (48,4 %). Lähde: Puolustusministeriön tilinpäätös 2023. Puolustusvoimissa henkilöstötyövuosia kertyi 13 067. Sotilashenkilöstöä oli 64 % ja siviilihenkilöstöä 36 %. Henkilöstöstä oli miehiä 81 % ja naisia 19 %. Puolustusvoimien koko henkilöstön koulutustasoindeksi on 5,2 (asteikko 1–8). Upseereista ylemmän korkeakoulututkinnon on suorittanut 65,9 %, erikoisupseereista 44,6 %, opistoupseereista 0,1 %, aliupseereista 1,4 % ja siviileistä 23,6 %. Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.
		Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuminen.	Puolustusministeriön sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,54 ja naisvastaajien 3,97. Kysely tehtiin osana työhyvinvointikyselyä (asteikko 1–5). Puolustusvoimien työilmapiirikyselyssä sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,58 ja naisvastaajien keskiarvo 3,97 (asteikko 1–5). Varusmiespalveluksessa käynnissä olevan yhteismajoituskokeilun on koettu edistävän varusmiesten tasa-arvoista kohtelua.	Puolustusministeriön sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,54 ja naisvastaajien 3,97. Kysely tehtiin osana työhyvinvointikyselyä (asteikko 1–5). Kysely on toteutettu vuonna 2022. Puolustusvoimien työilmapiirikyselyssä sukupuolten välisessä tasa-arvossa miesvastaajien keskiarvo oli 4,57 ja naisvastaajien keskiarvo oli 3,96. Siviilivastaajat kokevat henkilöstöryhmien välisen tasa-arvon muita henkilöstöryhmiä heikommaksi. Henkilöstöryhmien tasa-arvoa koskevan väittämän keskiarvot olivat: upseerit 4,57; opistoupseerit 4,01; erikoisupseerit 3,86; aliupseerit 4,08 ja siviilivastaajat 3,67. Noin 15 % varusmiehistä on havainnut tai kokenut palvelusaikanaan etnisten vähemmistöjen syrjintää. Varusmiespalveluksessa tasa-arvoa edistävänä toimenpiteenä Valtioneuvosto antoi asetuksen, jolla yhteismajoitus vakinaistetaan vapaaehtoisuuteen perustuvana kasarmiolosuhteissa 1.1.2024 alkaen.

2. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Tasa-arvosuunnitelma	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-näkökulman huomiointi on osa organisaation jokapäiväistä toimintaa ja sen tulee näkyä perinteisen henkilöstöhallinnon toiminnan lisäksi myös muissa toiminnoissa, kuten hankkeiden ja ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa.	Puolustusministeriön tasa-arvosuunnitelman ajantasaisuus. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvosuunnitelmien ajantasaisuus.	Puolustusministeriön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2022 on ajan-tasainen. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat olivat vuonna 2022 ajantasalla.	Puolustusministeriön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty loppuvuodesta 2023 ja suunnitelma on tehty vuosille 2024–2025. Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosille 2023–2024 ovat pääosin ajan tasalla.
		Puolustusministeriön hallinnonalalla on tasa-arvolain edellyttämät tasa-arvotoimikunnat.	Puolustusministeriössä toimii puolustushallinnon yhteinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmä (toimikausi 31.12.2024 saakka), joka seuraa ja raportoi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista sekä valtavirtaistettavien hankkeiden etenemisestä puolustushallinnon johdolle. Pääesikunta ja puolustusministeriö seuraavat suunnitelmien ajantasaisuutta ja sisältöä. Pääesikunnan koulutusosaston johdolla toimii Puolustusvoimien tasa-arvotoimikunta.	Puolustusministeriössä toimii puolustushallinnon yhteinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyöryhmä (toimikausi 31.12.1024 saakka), joka seuraa ja raportoi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista sekä valtavirtaistettavien hankkeiden etenemisestä puolustushallinnon johdolle. Pääesikunnan koulutusosaston johdolla toimii Puolustusvoimien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmän tehtävänä on mm. hallintoyksiköiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden seuranta ja arviointi sekä sukupuolivaikutusten arviointi Puolustusvoimien toimintaan kuuluvissa hankkeissa. Toimikunta kokoontui yhden kerran vuoden aikana.
YK:n päätöslauselma 1325	YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 mukaan naisten turvallisuudesta ja asemasta tulee huolehtia aikaisempaa paremmin konflikteissa ja kriisinhallintaoperaatioissa. Puolustushallinnon osalta päätavoitteet ovat turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan sukupuolijakauman tasapainottaminen sekä gender-näkökulman sisällyttäminen turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen.	Puolustusvoimien ja puolustusministeriön yhteinen Puolustushallinnon ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -toimintaohjelma laaditaan kulloisenkin voimassa olevan kansallisen toimintaohjelmaan kirjattujen tavoitteiden perusteella. Puolustusvoimat vie kansallisesta ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -toimintaohjelmasta keskeiset asiat tehtävinä Puolustusvoimien vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan.	Vuonna 2022 toiminnan pääpaino oli kehittämistavoitteiden yhteensovittamisessa Naton tavoitteiden kanssa, mikä on tärkeää Naton täysjäsenyyden kannalta. Naton kanssa ensi vaiheen kehittämistavoitteiksi sovittiin gender-neuvonantajien nimittämisestä Pääesikuntaan, puolustushaaraesikuntiin ja Maanpuolustuskorkeakouluun sekä gender-koulutuksen kehittämisestä kaikessa sotilaskoulutuksessa mukaan lukien varusmieskoulutus. Vuonna 2022 osallistuttiin Suomen kansallisen toimintaohjelman päivitystyöhön ulkoministeriön johtamassa työryhmässä.	Kriisinhallintaoperaatioiden kokoonpanoissa oli nimetyt gender-yhteyshenkilöt (gender focal points) ja erityisesti UNIFIL-operaatiossa Libanonissa gender-näkökulmia huomioitiin hyvin partiotoinnassa ja CIMIC (civil-military co-operation) -toiminnassa. Natoon liittyessään Suomi sitoutui kehittämään gender-toimintaansa Naton periaatteiden mukaisesti. Tämän tehtävän toteuttamiseksi valmisteltiin Puolustusvoimiin perustettavaa gender-neuvonantajaverkostoa. Operatiivisen alan Gender-neuvonantajat (OTO) nimetään 31.5.2024 mennessä Pääesikuntaan, puolustushaaraesikuntiin ja Maanpuolustuskorkeakouluun. Gender-toiminnan tavoite on edistää sotilasoperaatioiden vaikutusta ja toiminnan tehokkuutta (operational effectiveness). Gender-näkökulman käyttökoulutus luodaan ja integroidaan kaikkeen sotilaskoulutukseen. Ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2024 aikana PVMoodleen tullaan laatimaan Gender sotilasoperaatioissa -kurssi, jonka ensisijainen tavoite on lisätä tietoa siitä, mitä gender-toiminnalla tarkoitetaan ja mitä sillä tavoitellaan. Toimintaohjelma vuosille 2023–2027 julkaistiin keväällä 2023.

2. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Asevelvollisuuden kehittäminen	Tasa-arvon huomioiminen osana asevelvollisuuden kehittämistyötä.	Säädösmuutokset ja palvelussuhteen ehtojen muutokset.	Puolustushallinnossa jatkoselvitetään asevelvollisuuden kehittämistä ja valmistellaan koko ikäluokkaa koskevia kutsuntoja ja maanpuolustusvelvollisuuden toteuttamista. Naisten määrän lisääminen asepalveluksessa sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on yksi suunnittelua ohjaavista periaatteista. Maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä ja asevelvollisuuden kehittämistä selvittänyt parlamentaarinen työryhmä esitti kutsuntojen ulottamista koko ikäluokalle. Puolustusministeriö on asettanut poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tehtävänä on tarkemmin selvittää ja suunnitella kutsuntojen uudistamista. Työryhmä selvittää uudistuksen vaikutuksia lainsäädäntöön sekä viranomaisten vastuisiin, toimintaan ja resursseihin. Työryhmän toimikausi on 1.9.2022–30.9.2023. Kutsuntauudistuksella voidaan osaltaan lisätä naisten kiinnostusta asepalveluksen suorittamiseen. Vuonna 2020 yhteismajoituskokeilua jatketaan vuoden 2023 loppuun. Kokeilun tavoitteena on ollut kerätä tutkittua tietoa yhteismajoituksen vaikutuksista palveluksessa olevien toimitakykyyn, ryhmäkiinteyteen, palveluksen sujuvuuteen, tiedonkulkuun, koulutustuloksiin ja tilojen käyttöön. Kokemukset ovat olleet pääosin myönteisiä ja yhteismajoituksen on koettu edistävän myös tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.	Kutsuntojen kehittämistä selvittänyt työryhmä jätti loppuraporttinsa tammi-kuussa 2024. Työryhmä esittää, että kutsuntaprosessi alkaisi pääsääntöisesti oppilaitoksissa järjestettävästä maanpuolustuspäivästä. Maanpuolustuspäivänä annettaisiin kaikille nuorille tietoa maanpuolustuksesta, kokonaisturvallisuudesta ja niitä tukevasta vapaaehtoistoiminnasta sekä tietoa nuorten hyvinvointia tukevista toimista. Puolustusvoimien kutsuntojen ennakoterveystarkastus ja toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkastus yhdistettäisiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Asevelvollisten ja vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien naisten osalta kutsuntaprosessi jatkuisi myöhemmin vaiheeseen, jossa määritetään palveluskelpoisuus ja päätetään palveluksesta. Työryhmä arvioi, että uudistuksella voidaan edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vahvistamalla koko ikäluokan maanpuolustustietämystä ja parantamalla nuorten terveystarkastusten laatua ja kattavuutta. Uudistuksella arvioidaan olevan myönteinen vaikutus myös kutsunnoista palvelukseen määrättävien sekä palveluksen loppuun suorittavien henkilöiden määrään. Laajempana yhteiskunnallisena tavoitteena on edistää nuorten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisriskiä. Poliittisia päätöksiä toimeenpanosta ei ole vieltä (15.3.2024) tehty. Valtioneuvosto on 14. joulukuuta 2023 antanut uuden asetuksen naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskevaan lakiin. Asetuksella vaikiinnutetaan varusmiesten ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten yhteismajoitus pysyväksi käytännöksi Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen joukko-osastoissa ja -yksiköissä. Yhteismajoitukseen osallistuminen jatkuu edelleen vapaaehtoisena, ja suostumus yhteismajoittumiseen tarvitaan kaikilta samassa yhteismajoitustilassa. Lisäksi yhteismajoitukseen suostunut voi peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa. Yhteismajoitus koskee ainoastaan majoittumista kasarmeilla, ja peseytymis- ja muut saniteettitilat pysyvät miehille ja naisille erillisinä. Vuonna 2020 alkaneella yhteismajoituskokeilulla on pyritty vastaamaan asepalvelusta suorittavien naisten kokemuksiin tiedonkulun ongelmista, joukkoon kuulumattomuudesta ja ryhmäkiinteyden heikkoudesta. Yhteismajoitus on vastannut sille asetettuja tavoitteita, ja kokemukset yhteismajoituksesta ovat olleet pääosin positiivisia. Yhteismajoitusjärjestelyt ovat parantaneet erityisesti ryhmäkiinteyttä, palveluksen sujuvuutta ja tiedonkulkua sekä tehostaneet tilojen käyttöä. Yhteismajoituksen on koettu myös edistävän asepalvelusta suorittavien tasa-arvoista kohtelua.

2. Henkilöstön ja koulutettavien tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja hyvinvointi

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Hyvinvointi ja työtyytyväisyys	Puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilökunta.	Työtyytyväisyyskysely (PLM) / Työilmapiirikysely (PV).	Puolustusministeriön vuoden 2022 työtyytyväisyyskyselyssä kokonaisindeksi oli 3,94 (asteikko 1–5). Se on laskenut edelliseen vuoteen verrattuna (-0,13 yksikköä). Lähde: Puolustusministeriön tilinpäätös 2022. Kokonaistyytyytyväisyys sai Puolustusvoimien työilmapiirikyselyn perusteella vuonna 2022 kaikkien vastaajien aineistossa keskiarvon 4,23. Naisvastaajilla keskiarvo oli 4,09 ja miehillä 4,27. Kokonaistyytyytyväisyydessä oli myös henkilöstöryhmittäinen ero; upseerivastaajien ollessa muita tyytyväisempiä (keskiarvo 4,42) ja siviilivastaajien hiukan muita kriittisempiä (4,12). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2022.	Puolustusministeriön seuraava työtyytyväisyyskysely toteutetaan syksyllä 2024. Puolustusvoimien työilmapiirikyselyyn vastasi noin 77 % henkilöstöstä. Työilmapiirikyselyn summamuuttujien tulosten perusteella tarkasteltuna Puolustusvoimien työilmapiiri on edelleen erittäin hyvällä tasolla. Korkeimmat keskiarvot saivat me-henki (4,4), esimiestyö (4,3), tieto tulostavoitteista (4,2) ja oma työtehtävä (4,2). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2023.
	Motivoiva, mielekäs sekä avoimeen vuorovaikutukseen perustuva varusmiespalvelus.	Asepalveluksessa koetut häirintä- ja kiusaamispauket.	2/22-saapumiserän loppukyselyn perusteella kiusaamista (muutaman kerran ja jatkuvasti) oli kokenut 36,3 % (1/22 32 %) naisista ja 19,3 % (17,1 %) miehistä. Sukupuolista häirintää (muutaman kerran ja jatkuvasti) oli kokenut 34,7 % (32 %) naisista ja 3,2 % (3,6 %) miehistä. Puolustusvoimissa on päivitetty kattava ohje syrjinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisystä ja käsittelystä sekä ohjeen sisällön viestimisestä eri tilanteissa. Ohje sisältää konkreettisia toimintaohjeita hyvän toimintakulttuurin edistämisestä, epäasiallisen käytöksen ehkäisystä sekä ongelmatilanteiden käsittelystä niin esimiehille kuin syrjintää tai häirintää kokeneille.	Vuoden 2023 varusmiesten loppukyselyiden perusteella kiusaamista ja sukupuolista häirintää (muutaman kerran ja jatkuvasti) oli kokenut noin 40 % naisista. Miehistä kiusaamista oli kokenut noin 20 % ja häirintää noin 4 %. Merkittävää muutosta parempaan suuntaan epäasiallisen käyttäytymisen kokemuksissa ei ole tapahtunut viime vuosien aikana, vaikka varusmieskoulutuksessa on pidetty nollatoleranssi-asiaa esillä säännöllisesti.
		Varusmiespalveluksen keskeyttämisprosentti ja keskeyttämisten syyt.	Vuoden 2022 ensimmäisellä puolikkaalla varusmieskoulutusta jouduttiin edelleen toteuttamaan poikkeuksellisissa olosuhteissa COVID19-pandemian ja siitä johtuneiden rajoitustoimien takia. Varusmiespalveluksen keskeyttämisten määrä nousi edellisvuodesta prosenttiyksiköllä, kokonaispoistuman ollessa 17,7 %. Varusmiesten poistuma 1/22 saapumiserällä oli 19,7 %, mikä on seurantahistorian suurin. 2/22 saapumiserän poistuma oli edeltävien vuosien tasolla (16,3%). Kolme merkittävintä syytä keskeyttämiselle olivat keskeyttämiskyselyn mukaan (palveluksen keskeyttäjän oma mielipide) fyysiset syyt (39,1 %), mielenterveydelliset syyt (34,4 %) ja siviilipalvelukseen hakeutuminen (18.1 %).	Varusmieskoulutus keskeytyi vuonna 2023 noin 17,7 %:lta palveluksen aloittaneista, mikä on saman verran kuin edellisvuonna. Kolme merkittävintä syytä ovat edelleen keskeyttämiskyselyn (palveluksen keskeyttäjän oma mielipide) mukaan fyysiset syyt, mielenterveydelliset syyt ja siviilipalvelukseen hakeutuminen. Naisilla yleisin keskeytyssyy on fyysinen syy. Uudistettu keskeyttämiskysely tulee tuottamaan tarkemmat tulokset keskeyttämiseen vaikuttaneista tekijöistä saapumiserästä 1/24 alkaen.
		Arvio armeija-ajasta. Arvio ryhmäkiinteydestä. Arvio palvelusmotivaatiosta	Loppukyselyssä 2/22-saapumiserän arvio armeija-ajasta oli 4,21 (1/22 4,23). Ryhmäkiinteydestä saapumiserä 2/22 antoi arvioksi 3,99 (1/22 4,0). Palvelusmotivaation arvio oli 2/22 3,92 (1/22 3,86) (asteikko 1–5). Lähde: Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätös 2022.	Varusmiesten mielikuva armeija-ajasta on 4,3, ryhmäkiinteydestä 4,0 ja palvelusmotivaatiosta 3,9 (asteikko 1–5). Valtaosalla palveluksensa aloittavista on korkea maanpuolustustahto ja positiiviset ennako-odotukset varusmiespalvelukseen.

4. Energia- ja ilmastovastuullisuus

YK:n Agenda 2030 tavoite 13: Ilmastotekoja

- Tavoitteena toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttaminen voi aiheuttaa ilmastovaikutuksia, joita vähennetään ja hallitaan suunnitelmallisesti. Ilmastonmuutoksella puolestaan on suoria ja välillisiä vaikutuksia puolustushallinnon toimintaympäristöön, infrastruktuuriin ja materiaaliin. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät Puolustushallinnolta toimenpiteitä sekä suunnittelun että käytännön tasolla.

Puolustushallinnon merkittävimmät ilmastovaikutukset aiheutuvat pääosin kaluston ja kiinteistöjen energiankulutuksesta ja vastaavasti merkittävimmät tavoitteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi liittyvät kaluston ja kiinteistöjen kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan luonnon ja ihmisen mukautumista odotettuihin tai jo tapahtuneisiin ilmastollisiin muutoksiin joko hyödyntämällä etuja tai minimoimalla haittoja. Suomessa mm. sateisuuden muutosten ja lämpötilan nousun aiheuttamat tulvat, sään ääri-ilmiöiden mahdollinen lisääntyminen sekä lumipeitteisyyden ja Itämeren jää-olosuhteiden muutokset vaikuttavat Puolustusvoimien toimintaan sekä käytössä olevaan infrastruktuuriin, kalustoon, henkilöstöön ja koulutettaviin. Puolustushallinto on tehnyt suunnitelmallista työtä ilmastonmuutoksen torjunnan ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämiseksi vuodesta 2010. Työn tavoitteet ja toteuttaminen on kuvattu Energia- ja ilmasto-ohjelmassa vuosille 2022- 2025. Vuonna 2023 julkaistiin puolustushallinnon yhteinen ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma.

Kuva: Sari Pöyhönen

4. Energia- ja ilmastovastuullisuus

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Energia- ja ilmasto-ohjelma	Energia- ja ilmasto-ohjelma 2022–2026 päivitystyö vuonna 2021 ja valmistuminen 05/2022. Energia- ja ilmasto-ohjelmaa päivitetään kolmen vuoden välein ja toimenpiteiden etenemisestä ja vaikutuksista raportoidaan vuosittain.	Toimenpide vuodelle 2022.	Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelma vuosille 2022–2025 julkaistiin 06/2022. Energia- ja ilmasto-ohjelman seuraava päivitys vuonna 2025. Puolustusministeriössä laadittiin vuonna 2022 energia- ja ilmasto-ohjelman mukaista suunnitelmaa ilmastomuutokseen sopeutumiseksi (julkaisu 2023 keväällä).	Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman (vuosille 2022–2025) toimenpiteitä jatkettiin vuonna 2023. Energia- ja ilmasto-ohjelman toimenpiteiden toteutuminen on raportoitu erikseen vuosiraportoinnin yhteydessä. Puolustushallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelma julkaistiin keväällä 2023.
Kiinteistöenergian kulutus ja kasvihuonekaasupäästöt	Vuoteen 2030 mennessä tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalisuus toimitilojen ylläpidossa. Tavoitteena on vähentää kiinteistöenergian kokonaiskulutusta yhteensä 4 % vuosina 2022–2025 (1 % vuodessa). Kiinteistöjen ylläpidon CO²-päästöjen osalta vähentämistavoite on 60 % vuodesta 2020 vuoteen 2025.	CO ² -päästöt /vuosi. Kiinteistöenergian kokonaiskulutus /vuosi.	Puolustusvoimien kiinteistöenergian kulutus oli noin 500 000 MWh ja kasvihuonekaasupäästöt noin 13 000 tCO₂e. Kiinteistöenergian CO²- päästöt ovat laskeneet 94 % vertailuvuoden 1990 kansallisesta tasosta (225 000 tCO₂e).	Puolustusvoimien kiinteistöenergian kulutus vuonna 2023 oli noin 460 000 MWh ja kasvihuonekaasupäästöt noin 12 700 tCO₂e. Kiinteistöenergian CO²-päästöt ovat laskeneet 94 % vuoden 1990 kansallisesta tasosta (225 000 tCO₂e).
Maa-, meri- ja ilmaliikenteen kasvihuonekaasupäästöt	Maa- ja meriliikenteen kasvihuonekaasujen päästöt vähennetään puoleen vuoden 2020 tasosta vuoteen 2030 mennessä.	CO ² -päästöt /vuosi.	Puolustusvoimien liikennepolttoaineiden kulutuksesta aiheutuneet kasvihuonekaasupäästöt olivat noin 206 000 tCO₂e, josta noin 68 % aiheutuu sotilasilmailusta, noin 16 % maakalustosta ja noin 16 % merenkulusta. Vuonna 2022 on laadittu tiekarttaa päästövähennysten toteuttamiselle, pääpainona uusiutuvan polttoaineen käyttöönotto maa- ja meriliikenteessä.	Puolustusvoimien päästövähennysten tiekartta valmistui vuonna 2023. Ensimmäisenä konkreettisenä toimenpiteenä päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi lisätään uusiutuvan polttoaineen osuutta maaliikenteessä. Merenkulun ja sotilasilmailun osalta tarvitaan vielä jatkoselvityksiä ja kehityksen seurantaa.

5. Ympäristövastuullisuus

YK:n Agenda 2030 tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

- Tavoitteena taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä yhdyskunnat.

YK:n Agenda 2030 tavoite 15: Maanpäällinen elämä

- Tavoitteena suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä.

Puolustushallinto näkyy valtakunnallisesti, mutta on myös paikallisesti merkittävä yhteiskunnallinen toimija, sillä maanpuolustuksen käytössä on noin 300 000 ha sotilasaluetta ympäri Suomea. Sotilasalueet ovat yhdyskuntia, joiden toiminnan on oltava kestävää, terveellistä ja turvallista paitsi siellä toimiville, myös lähialueiden väestölle ja ympäristölle. Puolustushallinto tukee tarvittaessa myös muiden viranomaisten toimintaa kansalaisten arjen turvaamisessa.

Puolustushallinnon toiminnan vaikutukset ulottuvat ympäröivään yhteiskuntaan melun ja muiden ympäristötekijöiden kautta, mutta näkyvät myös kaavoituksessa sekä alueellisen talouden ja työllisyyden saroilla. Alueiden käytön suunnittelulla ja suunnitteluprosessiin osallistumisella pyritään hallitsemaan ja vähentämään toiminnasta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan.

Puolustusvoimilla on hallussaan laajoja ampuma- ja harjoitusalueita, joilla on usein hyvin rikas luonto. Alueilla on säilynyt ja toiminnan seurauksena pysyy yllä sellaisia luontotyyppejä, elinympäristöjä ja lajeja, jotka muualta ovat vaarassa kadota. Näin ollen Puolustusvoimien toimin-

nalla on siten merkitystä myös luonnon monimuotoisuuden säilyttäjänä. Puolustusvoimat on kehittänyt vuonna 2023 luontoarvojen huomioimisen toimintamallia laatimalla luontoarvojen riskinarvioinnin ja tiivistämällä luonnonsuojeluyhteistyötä.

Toimintaan liittyy tunnistettuja ympäristöriskejä, mutta ympäristönsuojelun toimenpitein ennaltaehkäistään ja minimoidaan haitallisia vaikutuksia. Kestävän kehityksen periaatteisiin sisältyy myös laajasti eri ympäristönäkökohdat ja taloudelliset seikat huomioiva pilaantuneiden alueiden hallinta ja kestävä kunnostus.

5. Ympäristövastuullisuus

Vaikuttavuusalue	Tavoite	Mittari	Tulokset 2022	Tulokset 2023
Ympäristönsuojelun kustannukset ja hankkeiden jakauma	Seurataan Puolustusvoimien ympäristönsuojelun kustannuksia ja niiden jakautumista hankkeille.	Kustannukset ja jakauma.	Vuonna 2022 käytettiin ympäristönsuojeluun 3,04 M€. Hankkeisiin käytetystä rahoituksesta 36 % käytettiin ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun parantamiseen, 16 % pilaantuneiden alueiden tutkimukseen ja kunnostukseen, 16 % ympäristötarkkailuun, 3 % ampumaratojen ympäristönsuojeluun ja 3 % melunhallintaan ja 3 % T&K-projekteihin.	Vuonna 2023 valtakunnalliseen ympäristönsuojeluun käytettiin 4,9 milj. euroa. Rahoituksesta 36 % käytettiin ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun parantamiseen, 11 % pilaantuneiden alueiden tutkimukseen ja kunnostukseen, 11 % ympäristötarkkailuun, 17 % ampumaratojen ympäristönsuojeluun ja 1 % melunhallintaan ja 2 % T&K-projekteihin. Asiantuntijapalveluiden hankintaan käytettiin 14% ja viranomaiskuluihin 2%. Pieniä yksittäisiä menoja oli yhteensä 4%.
Puolustusvoimien ympäristöjärjestelmä	Puolustusvoimissa on ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä, joka kattaa kaikki puolustusvoimien toiminnot ja materiaalin elinkaaren sekä tukee tehokasta johtamista ja toimintaa sekä mahdollistaa toiminnan kehittämisenkokonaisuutena.	Ympäristövastuullisuus on sisällytetty kaikkeen Puolustusvoimien toimintaan.	Vuonna 2022 on jatkettu hallintoyksikkökohtaisten ympäristöohjelmien laatimista.	Vuoden 2023 alussa ympäristöohjelmat saatiin valmiiksi loppuissakin hallintoyksiköissä. Vuoden aikana tehtiin sisäisiä auditointeja ja järjestettiin myös koulutusta sisäisistä auditoinneista.
Puolustusvoimien ympäristöstrategia	Ympäristöstrategian lähtökohtana on, että kaikki Puolustusvoimien toiminta on ympäristövastuullista ja edellytykset Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen turvataan kaikissa tilanteissa. Tavoitetilassa ympäristöasioiden hallinta on entistäkin laadukkaampaa ja vakiintunut osa kaikkea Puolustusvoimien toimintaa.	Ympäristöstrategiaa toteutetaan ja seurataan osana Puolustusvoimien ympäristöjärjestelmää sekä toiminnan ja resurssien suunnittelun ja seurannan (TRSS) prosessia.	Vuonna 2020 valmistuneen Puolustusvoimien ympäristöstrategian toteuttamista jatketaan. Ympäristöstrategia sisältää tavoitetilan vuoteen 2032 ja keinot tavoitetilan saavuttamiseksi vuosille 2021–2032. Lähde: Puolustusvoimien ympäristöstrategia 2021–2032.	Vuonna 2020 valmistuneen Puolustusvoimien ympäristöstrategian toteuttamista jatketaan. Ympäristöstrategia sisältää tavoitetilan vuoteen 2032 ja keinot tavoitetilan saavuttamiseksi vuosille 2021–2032. Ympäristöstrategian päivitys työ aloitetaan vuonna 2024.

Lähteet ja linkit

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS

[MTS 2021: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta](#)

[MTS 2022: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta](#)

[MTS 2023: Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta](#)

Puolustusministeriö

[Puolustusministeriön tilinpäätökset ja tilintarkastuskertomukset](#)

[Puolustushallinnon materiaalioliittinen strategia](#)

[Puolustushallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma](#)

Puolustusvoimat

[Puolustusvoimien toimintakertomukset ja tilinpäätökset](#)

[Puolustusvoimien henkilöstötilinpäätökset](#)

[Puolustusvoimien ympäristöraportti 2022](#)

[Puolustusvoimien ympäristöraportti 2023](#)

[Puolustusvoimien ympäristöstrategia 2021–2032](#)

[Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022-2025 tavoitteet ja toimenpiteet](#)

Tieteen tiedotus ry

[Tiedebarometri](#)

T-Media Oy

[Julkishallinnon Luottamus & Maine -tutkimus 2022](#)

Valtioneuvosto

[Kansalaispulssi](#)

